Psihologija humora

Rezo, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:033130

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FAKULTET ZA INTERDISCIPLINARNE, TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

KULTURA I TURIZAM

Marija Rezo

PSIHOLOGIJA HUMORA

Završni rad

Pula, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FAKULTET ZA INTERDISCIPLINARNE,
TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

KULTURA I TURIZAM

Marija Rezo

PSIHOLOGIJA HUMORA

Završni rad

Mentorica: dr. sc. Marlena Plavšić, doc.

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnicu _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD 6
1.1. Učinkovitost humora i grupe 7
1.1.1. Komunikacija 8
1.2. Psihološka istraživanja humora 9
1.2.1. Univerzalnost humora i smijeha 11
1.3. Humor 12
1.3.1. Društveni kontekst humora 13
1.3.2. Kognitivno-percepcijski proces humora 13
1.3.3. Emocionalni odgovor humora 14
1.3.4. Vokalno – bihevioralni izraz smijeha 14
1.4. Oblici humora 15
1.4.1. Šale 15
1.4.2. Spontani razgovorni humor 16
1.4.3. Slučajni ili nenamjerni humor 16
1.5. Smisao za humor 17
1.5.1. Četiri vrste humora 17
1.5.1.1. Afilijativni humor 17
1.5.1.2. Agresivni humor 17
1.5.1.3. Samopoboljšavajući humor 18
1.5.1.4. Samoporažavajući humor 18
2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA 18
3. METODA 18
3.1. Uzorak 19
3.2. Instrumenti 19
3.3. Postupak 19
4. REZULTATI I RASPRAVA 19
4.1. Učestalost slušanja i pričanja viceva 19
4.2. Preferencije prema vrsti viceva 22

4.3. Preferencije viceva iz različitih država 22
5. ZAKLJUČAK 25
6. LITERATURA 25
SAŽETAK 26
ABSTRACT 27

1. UVOD

Humor općenito bio je predmet akademskog istraživanja već dugi niz godina, a to je dovelo do brojnih definicija humora. Humor se definira kao svaka komunikativna instanca koja se doživljava kao šaljiva. Također se smatra da humor proizvodi pozitivan kognitivni ili afektivni odgovor slušatelja. Na početku se prepoznaje da postoje mnogi pokušaji upotrebe humora koji ne rezultiraju pozitivnim emocijama i spoznajama, na primjer, neuspješni humor, odstupanja, pogrešne interpretacije itd.

Humor se može smatrati mačem s dvostrukim oštricama, jer ono što je jednoj osobi smiješno, nije nužno smiješno drugoj. Neki se humor može promatrati kao napad ili odstupanje. Humor se također može koristiti kao način za odvraćanje od kritike, umanjivanje ili obezvrjeđivanje kritičara.

Uz to, uspješna upotreba humora u skupinama temelji se, ne samo na pokušajima humora iz druge klase, razumijevanju pojedinca, već i na pokušajima da svi članovi grupe budu interpretirani kao šaljivi. Dakako, mnoge su namjene humora u skupinama namijenjene izdvajanju pojedinaca, a ne okupljanju skupina (na primjer, korištenjem humora za prikrivanje pojedinih kritika ili upotrebom humora za devalviranje pojedinca ili ideje). Međutim, u najboljem slučaju humor u skupinama vodi do zadovoljstva koji dolazi "ne od stvaranja, nego od dijeljenja".

Humor utječe na komunikaciju signaliziranjem važnih ili osjetljivih informacija, smanjujući otpor stvaranjem pozitivnog utjecaja i povećavajući uvjerljivost poruke. Humor također ima potencijal da poruku učini inherentno zanimljivijom, na taj način povećavajući pažnju slušatelja i smanjujući potrebu za ponavljanjem i dodatnim objašnjenjem. Dijeljenje humora stvara presedan dogovora između dvije osobe.

1.1. Učinkovitost humora i grupe

Unatoč važnosti grupa na radnom mjestu i potražnji radnika za zabavnim radnim okruženjem, ne postoji model koji objašnjava kako uspješan organizacijski humor može utjecati na radne grupe. Svrha ovog dijela rada je predstaviti model, zasnovan na Hackmanovom okviru grupne učinkovitosti, koji se može koristiti za razumijevanje odnosa uspješnog organizacijskog humora i grupne učinkovitosti, kako bi se prikazala važnost humora prije samog definiranje pojma.[1] Danas se istražuje sposobnost uspješnog organizacijskog humora koji utječe na grupe kroz pozitivan utjecaj na grupnu produktivnost, održivost i učenje.

Na temelju literature iz nekoliko disciplina, predlaže se da uspješan organizacijski humor može imati pozitivan utjecaj na različite grupne procese (npr. učinkovitu komunikaciju, razvoj grupnih ciljeva, upravljanje emocijama itd.) i na ishode (npr. grupna produktivnost, grupna održivost i razvoj članova grupe), koji doprinose ukupnoj učinkovitosti grupe. Model ima potencijal i teorije unaprijediti organizacijski humor i ponuditi vrijednost praktičnim menadžerima pružajući razumijevanje o tome kako su dva naizgled nepovezana čimbenika (humor i grupna učinkovitost) u stvari povezana na smisleni način.

Humor je važan doprinos produktivnosti u grupi zbog pozitivnog utjecaja na razne čimbenike koji su relevantni za upravljanje poput grupne kohezivnosti, komunikacije, kreativnosti i smanjenja stresa. Humor se smatra važnim elementom u organizacijskoj kulturi brojnih tvrtki, te se govori da humor može pomoću potiskivati inovacije, povećati vjerojatnost da će se obaviti neugodni zadaci i osloboditi ljude od stresa. Humor je posebno bitan za moderno radno mjesto.[2] Današnja radna snaga vidljivo je različita od prošlosti. Anegdotski dokazi popularnih tiskovima govore kako današnji radnici očekuju da posao bude ugodan. Mlađi radnici (18–25) posebno se žele zabaviti na poslu i vjerojatnije su da će napustiti tvrtke kad im je posao dosadan.

[1]Snyder, C. R., Lopez, S. J.: Handbook of positive psychology, Oxford University Press, Oxford, 2005., str. 35.
[2]*Isto*, str. 36.

Okruženje kampusa u tvrtkama poput Googlea, Microsofta i drugih tvrtki dokaz je važnosti ispunjavanja zahtjeva za zabavnim i opuštenim radnim mjestom. Današnji radnici ne samo da očekuju da će radno mjesto biti zabavno, već je sve više ljudi zaposleno na poslovima gdje je potrebna kreativnost, uspješan timski rad i zajedničko rješavanje problema, za razliku od relativno mehaničke produktivnosti zadataka. Sukladno tome, menadžeri i zaposlenici, posebno oni koji rade u industrijama intenzivnim znanjem, zahtijevaju različite alate kako bi se motivirali, riješili sukobe s njima i nadahnuli svoje kolege suradnike i članove grupe. Te su skupine izvor znanja, inovacija i sinergije koju je teško ponoviti. Stoga je menadžmentu korisno pronaći načine kako zadržati netaknutu skupinu.[3] Humor ima potencijal rješavanja oba ova problema (zadržavanje zaposlenika i održivost grupe) pridonoseći stvaranju zabavnog okruženja koje zaposlenicima smatraju privlačnim.

Humor stvara pozitivno mentalno stanje koje služi kao socijalno mazivo kod ljudi. Kada se humor koristi u skupinama, ljudi imaju pozitivan utjecaj koji olakšava efikasnije i djelotvornije društvene procese. Učinkoviti socijalni procesi zahtijevaju manje energije i napora za uspostavljanje društvene veze, a učinkovitiji društveni procesi vjerojatno će postići socijalnu vezu. Budući da su društveni procesi važan prethodnik uspješnosti u grupi, predlaže se da humor pridonosi grupnoj učinkovitosti kroz više varijabli. Iako su prethodni modeli djelotvornosti grupe uzimali u obzir socijalne aspekte, većina ih nije ispitala ulogu koju emocije, posebno humor, igraju u skupinama.

1.1.1. Komunikacija

Loša komunikacija možda je jedan od najčešćih navoda međuljudskih sukoba i nedostatka grupne produktivnosti. Budući da je komunikacija sredstvo kojim članovi grupe komuniciraju jedni s drugima, stvaraju ciljeve, planiraju strategije i kritičke ideje, ona igra kritičnu ulogu kako u produktivnosti grupe, tako i u ukupnoj učinkovitosti grupe. Humor pomaže osigurati dobru komunikaciju potičući pozitivan utjecaj.[4] Humor utječe na komunikaciju signalizacijom važnih ili osjetljivih

[3]Lefcourt, H. M.: Humor: The psychology of living buoyantly, Klewer Academic/Plenum Publishers, New York, 2001., str. 45.
[4]Lefcourt, H. M., *nav. dj.*, str. 64.

informacija, smanjenjem otpora stvaranjem pozitivnog utjecaja i povećanjem uvjerljivosti poruke. Humor također ima potencijal učiniti poruku inherentno zanimljivom, povećavajući na taj način slušateljevu pažnju i smanjujući potrebu za ponavljanjem i dodatnim objašnjenjem. Dijeljenje humora stvara presedan dogovora između dvije osobe. Drugim riječima, ako se netko smijanjem slaže s nečijim humorom, slaganje ozbiljnih poruka kasnije bi zadržalo trend u dogovoru. Pokazalo se da ironični oblici humora i humor na vlastiti račun povećavaju uvjerljivost, dijelom zahvaljujući zdravoj radnoj klimi i pozitivnom utjecaju koji nastaju uspješnom uporabom humora i smanjenje osjećaja kazne i krivice.

Vođe grupa mogu koristiti humor da utječu na norme ponašanja prvenstveno kako bi potaknuli otvorenije okruženje i potakli sve članove grupe da govore svoje mišljenje. Vinton je otkrio da humor smanjuje statusne razlike i izjednačava ljude u organizacijama u kojima su zadirkivanje i šale dozvoljeni i obično se usmjeravaju na članove sa svih organizacijskih razina.[5] Govori se kako humor može koristiti za pokretanje društvenih interakcija i održavanje odnosa. Predlaže da se humor može koristiti za izgradnju visokog morala i kohezije, dobrih obrazaca komunikacije i jakih društvenih veza; a sve to poboljšava grupne norme otvorene komunikacije. Poboljšana učinkovitost komunikacije dovest će do manje nesporazuma i slobodnije razmjene informacija. Humor poboljšava kvalitetu i povećava učestalost međugrupne komunikacije koja se odnosi na pregovore, pojašnjenja, prikupljanje informacija i razmjenu i može poboljšati radnu uspješnost.[6]

1.2. Psihološka istraživanja humora

Svi znamo kako je to doživjeti humor. Netko kaže šalu, anegdotu, duhovit komentar i iznenada nam postaje smiješno. Ovisno o tome kako smo zabavno percipirali taj poticaj, to može uzrokovati da se nasmiješimo ili da se rasprsnemo u

[5]Levine, M.: Ready or not, here life comes, Simon & Schuster, New York, 2005., str. 55.
[6]Dubitzky, W., Kötter, T., Schmidt, O., Berthold, M. R.: *Towards creative information exploration based on Koestler's concept of bisociation*, Springer., Berlin, 2012., str. 96.

grčevitom smijehu. Naš odgovor prati ugodne osjećaje emocionalne dobrobiti i dobrote. Većina je imala takvo iskustvo mnogo puta tijekom tipičnog dana. Budući da je humor tako poznat i da je tako ugodna i razigrana aktivnost, mnogi ljudi bi mogli pomisliti da ga već razumiju i ne trebaju objašnjenje istraživanja humora u psihologiji.[7]

Međutim, empirijsko istraživanje humora sadrži mnoga zanimljiva iznenađenja. Iako je u suštini vrsta mentalne igre koja uključuje blagonaklonost, neobičan stav prema idejama i događajima, humor služi brojnim "ozbiljnim" društvenim, emocionalnim i kognitivnim funkcijama, čineći ga fascinantnom i nagrađivanom temom znanstvene istrage. Tema humora podiže niz intrigantnih pitanja od važnosti za sva područja psihologije. Postavlja se pitanje kakvi su mentalni procesi uključeni kako bi dobili vic ili percipirali nešto da bude zanimljivo i smiješno? Zbog čega se humor smatra prikladnim i ugodnim? Također jedno od glavnih pitanja danas je koliko je humor zaista koristan za tjelesno i mentalno zdravlje?

Kao što je vidljivo iz ovih i drugih srodnih pitanja, humor se dotiče svih grana akademske psihologije.[8] Interpersonalne funkcije humora u interakcijama i dinamici grupe su od značaja za socijalnu psihologiju. Razvojni psiholozi mogu se usredotočiti na način na koji se humor i smijeh razvija od djetinjstva do čitavog životnog vijeka.

Istraživači bi mogli ispitati individualne razlike kod ljudi u smislu humora i njihovog odnosa na druge osobine i ponašanja. Biološka psihologija može rasvijetliti fiziološke osnove smijeha i područja mozga koja su temelj razumijevanja i uvažavanje humora. Uloga humora u mentalnom i tjelesnom zdravlju kao potencijalne primjene u psihoterapiji, obrazovanju i radnom mjestu interes je primijenjenih grana psihologije kao što su klinička, zdravstvena, obrazovna i industrijsko-organizacijska psihologija. Dakle, istraživači iz svake grane discipline imaju potencijalno zanimljive doprinose

[7]Critchley, Simon: *O humoru*, Algoritam, Zagreb, 2007., str. 34.
[8]Rod, A. Martin: *The psychology of humor: An integrative approach. Burlington, MA: Academic* Press, 2007., str. 25.

proučavanja humora.[9] Doista, potpuno razumijevanje psihologije humora zahtijeva integraciju nalaza iz svih tih područja.

Unatoč očitoj važnosti humora u mnogim područjima ljudskog života i njegova važnost za sve grane psihologije, iznenađujuće je malo pozornosti pridodano na ovaj predmet do sada. Uobičajeno istraživanje humora prima malo naznaka, ako uopće postoji. Ipak, postojala je stalna akumulacija istraživanja o toj temi tijekom godina, stvarajući nova saznanje. Opći cilj je upoznati studente i akademike u psihologiji, kao i znanstvenike i stručnjake iz drugih područja i upozoriti na zanimljive puteve za daljnje proučavanje ove fascinantne teme.

1.2.1. Univerzalnost humora i smijeha

„Humor i smijeh su univerzalni aspekt ljudskog života, koji se pojavljuje u svim kulturama i gotovo kod svih pojedinaca diljem svijeta.“[10] Smijeh je prepoznatljiv, stereotipni uzorak vokalizacije koji je lako reći. Iako različite kulture imaju svoje vlastite norme o prikladnom predmetu humora i vrsti situacija u kojima se smijeh smatra prikladnim, zvukovi smijeha se ne razlikuju od jedne do druge kulture. Razvojno, smijeh je jedna od prvih društvenih vokalizacija (nakon plakanja) emitiranih od strane ljudske dojenčadi.[11] Dojenčad se počinje smijati što predstavlja odgovor na djelovanje drugih ljudi te slučajeve gelastičke epilepsije (tj. smijeha) u novorođenčadi ukazuju da su mehanizmi mozga za smijeh već prisutni pri rođenju. Nevjerojatnost smijeha dodatno je dokazana činjenicom da čak i djeca rođena gluha i slijepa su sklona da se smiju na odgovarajući način bez da ikada vide smijeh drugih. Doista, postoje dokazi specijaliziranih krugova mozga za humor i smijeh kod ljudi, koji su istraživači počeli identificirati pomoću studija neuronskih slika.[12] Dakle, biti u mogućnosti uživati u humoru i izražavanje kroz smijeh čini se da je bitan dio onoga što to znači biti čovjek.

---

[9]Bergson, Henri, *nav. dj*., str. 40.
[10]Apter, Michael: *Developing reversal theory: Some suggestions for future research*, Journal of Motivation, Emotion, and Personality, 1(1), 2013., str. 8.
[11]McGraw, Peter, Warren, Caleb: *Benign violations: Making immoral behavior funny*, *Psychological Science*, *21*(8), 2010. str. 1141
[12]Apter, Michael, *nav. dj*., str. 13.

Zanimljivo je da ljudi nisu jedina živa bića koja se smiju. Primatolozi u nekim studijama otkrili su oblik smijeha mladih čimpanzi, a prvi je put to opisao Charles Darwin 1872. Slične vrste smijeha također su bile promatrane kod drugih majmuna, uključujući bonobe, orangutane i gorile.[13] Njihov smijeh je opisan kao *staccato*, grloboljujući, koji prate opuštena otvorena usta ili „igra lica" a javlja se tijekom razigranih grubih socijalizacijskih aktivnosti kao što su hrvanje, škakljanje i jurnjava. Iako zvuči različito od ljudskog smijeha, on je prepoznatljiv, pojavljuje se sukladno društvenim kontekstima kao smijeh kod ljudskih dojenčadi i male djece.

Doista, to je dobar razlog za vjerovanje da smijeh čovjeka i čimpanza ima isto evolucijsko podrijetlo i mnoge iste funkcije. Pored smijeha, postoje dokazi da majmuni mogu čak imati sposobnost rudimentarnog smisla za humor.

1.3. Humor

Oxford English Dictionary definira humor kao "kvalitetu djelovanja, govora, ili pisanje koje uzbuđuje zabavu i neobičnost." Tim se želi reći da je humor također „sposobnost da se opaža ono što je smiješno ili zabavno, ili izražavanje u govoru, pisanju ili nekom drugom sastavu, odnosno mašti ili liječenju subjekta."[14] Očito je od tih definicija da je humor širok pojam koji se odnosi na sve što ljudi žele reći ili učiniti da se percipira kao smiješno i nastoji nasmijati druge, kao i oblik mentalnih procesa koji idu u stvaranje i percepciju takvog zabavnog poticaja, kao i afektivni odgovor uključen u uživanje u njoj.

Od psihološke perspektive, humor se može podijeliti na četiri bitne komponente:[15]

1) društveni kontekst,
2) kognitivno-percepcijski proces,
3) emocionalni odgovor, i

[13]*Isto.*
[14]Simpson, John, Weiner, Edmund: *The Oxford Encyclopaedic English Dictionary*, Oxford, Clarendon Press, 1989., str. 468.
[15]*Isto*., str. 469.

4) vokalno-bihevioralni izraz smijeha.

1.3.1. Društveni kontekst humora

Humor je temeljna društvena pojava. Nasmijemo puno više kada smo s drugim ljudima nego kada smo sami.[16] Ljudi se povremeno smiju kad su sami, kao kada gledaju komedijsku emisiju na televiziji, čitaju smiješnu knjigu ili se prisjećaju smiješnog osobnog iskustva. Međutim, ove instance od smijeha se obično mogu smatrati "pseudo-socijalnim" u prirodi, jer se još uvijek reagira na likove u televizijskom programu ili autoru knjige ili oživljavanje u sjećanju događaja koji je uključivao druge ljude.

Humor može (i često se) pojaviti u gotovo bilo kojoj društvenoj situaciji. Može se javiti između supružnika koji su živjeli zajedno već pedeset godina ili među strancima koji čekaju na autobusnoj stanici. Može se održati u razgovoru grupe bliskih prijatelja koja ležerno sjedi oko stola u kafiću ili u interakciji skupine poslovnih ljudi koji sudjeluju u formalnim pregovorima. Može ih koristiti javni govornik, kao što su političari ili vjerski vođe, obraćajući se velikoj publici osobno ili putem medija.

1.3.2. Kognitivno-percepcijski proces humora

Osim što se događa u društvenom kontekstu, humor se odlikuje određenim vrstama spoznaja. Za proizvodnju humora, pojedinac treba psihički obrađivati informacije koje dolaze iz okoline ili iz sjećanja, igraju se s idejama, riječima ili djelima na kreativan način, i time stvaraju duhovitu verbalnu izjavu ili komičnu neverbalnu akciju koju drugi smatraju smiješnom. U prijemu humora, uzimamo informacije (nešto što netko kaže ili ne, ili nešto što čitamo) kroz naše oči i uši, obradimo značenje ovih informacija i procijenimo ih kao neponovljive, razigrane i duhovite. Koje su karakteristike poticaja koje nas navode da je smatramo smiješnim? Većina će se istražitelja međutim složiti da humor uključuje ideju, sliku, tekst ili događaj koji je u neku ruku nepriličan, čudan, neobičan, neočekivan, iznenađujući ili izvan uobičajen.

[16]Rod, A. Martin, *nav. dj*., str. 36.

Osim toga, treba postojati neki aspekt koji uzrokuje da procijenimo poticaj kao neraspadljiv ili nevažan, koji nas najmanje privremeno stavlja u razigrani okvir uma. Dakle, bit humora čini se da je neusklađenost, neočekivanost i razigranost, koju su evolucijski teoretičari Matthew Gervais i David Wilson nazvali "neobičnim društvenim nedosljednostima".[17] Ova konstelacija kognitivnih elemenata čini se da karakterizira sve oblike humora, uključujući šale, zezanje i duhovno ponašanje, nenamjerne vrste humora kao što su zabavne kopije jezika ili poslovične osoba koja se sklizne na koru banane, smiješak koji izaziva igre skrivača i slično.

1.3.3. Emocionalni odgovor humora

Naš odgovor na humor nije samo intelektualan. Percepcija humora neizbježno također izaziva ugodan emocionalni odgovor, barem do određenog stupnja. Psihološke studije su pokazale da izloženost humorističkim podražajima povećava pozitivan utjecaj na raspoloženje. Izloženost humorističnim crtićima aktivira poznatu mrežu nagrađivanja u limbičkom sustavu mozga. Što je crtić ocijenjen zabavnijim, to su dijelovi mozga snažnije aktivirani. Iz ostalih istraživanja, znamo da ti isti krugovi mozga podliježu ugodim emocionalnim stanjima povezanim uz razne ugodne aktivnosti, uključujući jedenje, slušanje glazbe, seksualnu aktivnost, pa čak i gutanje lijekova koji mijenjaju raspoloženje.[18] Baš kao druge emocije poput radosti, ljubomore ili straha, humor se javlja kao odgovor na određene procjene društvenog i fizičkog okruženja.[19]

1.3.4. Vokalno – bihevioralni izraz smijeha

Kao i ostale emocije, užitak koji prati humor također ima izražajnu komponentu, odnosno smijeh i nasmijavanje. Na niskoj razini intenziteta, ova emocija se izražava blagim osmijehom, koji se pretvara u širi osmijeh, a zatim zvučni smijeh i smijeh se kao emocionalni intenzitet povećava. Pri vrlo visokim intenzitetima, to je izraženo glasnim smijehom, često popraćeno crvenilom lica kao i tjelesnim pokretima

[17]Gervais, Matthew, Wilson David: *The evolution and functions of laughter and humor: A synthetic approach*, The Quarterly Review of Biology, 80(4), 2005., str. 395.
[18]*Isto*., str. 397.
[19]Critchley, Simon: *O humoru*, Algoritam, Zagreb, 2007., str. 102.

kao što je bacanje glave, ljuljanje tijela i tako dalje. Dakle, smijeh je u suštini način izražavanja ili komuniciranja s drugima.

1.4. Oblici humora

Raspon društvenih situacija i događaja koji mogu izazvati humor iznimno su raznoliki. Tijekom jednog tipičnog dana susrećemo mnogo različitih oblika humora koji se prenose različitim sredstvima i različitim namjenama.

Neki oblici humora dolaze preko masovnih medija. Voditelji na radiju znaju često govoriti šale i napraviti duhovite komentare, televizija pruža stalni dotok humora u oblik serija, zabavnih emisija, *stand-up* komedije, i humorističnih reklama. Susrećemo ga i u novinskim stripovima i crtićima, komedijskim filmovima i humorističnim knjigama. Humor se također često koristi u govorima, propovijedima, i predavanjima političara, vjerskih vođa, motivacijskih govornika i učitelja.

Humor koji se javlja u svakodnevnim društvenim interakcijama može se podijeliti na tri široke kategorije:[20]

- šale, koje su ispunjene smiješnim anegdotama, tako da ljudi zapamte i prenose jedni drugima;
- spontani razgovorni humor koji je namijenjen pojedincima tijekom društvene interakcije, i može biti usmeno ili neverbalno; i
- slučajni ili nenamjerni humor.

1.4.1. Šale

Šala se sastoji od postavljanja i linije obrata. Postavljanje, koje uključuje sve osim posljednje rečenice, stvara u slušatelju određeni skup očekivanja o tome kako situaciju treba tumačiti. Obrat odjednom mijenja značenje u neočekivan i razigran

[20]Pranjković, Ivo: *Jezik i beletristika*, Disput, Zagreb, 2003., str. 77.

način, stvarajući tako percepciju neobične nespojivosti što je neophodno za humor. Treba napomenuti da u šali postoje i agresivni elementi.

1.4.2. Spontani razgovorni humor

Prihvaćene šale predstavljaju samo mali dio humora koji doživljavamo u našim svakodnevnim društvenim interakcijama. Ova vrsta spontanog razgovornog humora je više ovisna o kontekstu šala, i stoga nije često smiješno kad se kasnije ispriča ("Trebali ste biti tamo"). U takvom razgovoru humor, neverbalni znakovi koji ukazuju na smiješnu namjeru, kao što je svjetlucanje u oku ili određeni ton glasa, često su dvosmisleniji nego kod šale, tako da slušatelj često nije sasvim siguran je li ga govornik ismijavao ili ozbiljno shvaćao. Spontani razgovorni humor ima mnogo različitih oblika. Postoje riječi koje ih opisuju. Neal Norrick lingvist koji je proveo istraživanje o humoru koji se javlja u svakodnevnom razgovoru, sugerirao je da razgovorni humor može klasificirati u:[21]

- anegdote (odnose se na zabavnu priču o sebi ili nekome drugo,),
- igru riječi (stvaranje duhovitih odgovora) i
- ironiju (izjava u kojoj je doslovno značenje različito od namjeravanog značenja).

1.4.3. Slučajni ili nenamjerni humor

Pored onoga što ljudi govore i rade tijekom društvenih interakcija s namjerom da se zabavljaju drugi, mnogo veselja i smijeha također proizlazi iz izjava ili akcije koje nisu smiješne.[22] Profesori engleske književnosti Alleen Nilsen i Don Nilsen spomenuli su ih kao slučajni humor, koje su podijelili na fizičke i lingvističke oblike. Slučajni fizički humor obuhvaća manje nezgode i padove kao što je osoba koja se oklizne na koru banane ili prolije piće na košulju.

Ove vrste događaja su smiješne kad se dogode iznenada i kada osoba koja ih doživljava nije ozbiljno ozlijeđena. Slučajni jezični humor proizlazi iz pogrešno

[21]Norrick, Neal: *A Theory of Humor in Interaction*, Universitas des Saarlandes, 2003., str. 69.
[22]Amabile, T. M., Pillemer, J.: *Perspectives on the social psychology of creativity*, The Journal of Creative Behavior, 46(1), 3-15., 2012., str. 145.

napisanih pogrešaka, pogrešnih izjava, pogrešaka u logici, i vrsta zvučnih poremećaja zvanih Freudovske omaške, lapsusi ili malapropizmi. Ova vrsta nenamjernog humora događa se, na primjer, u novinama u naslovima u kojima dvosmislenost stvara smiješno alternativno značenje. Spunerizmi su pogreška govora u kojoj su početni zvukovi dviju ili više riječi prenesene, stvarajući nenamjerno i duhovito novo značenje.

1.5. Smisao za humor

Smisao za humor je složen. On uključuje sofisticirane mentalne i emocionalne procese, poput promjene perspektive i gledanja sebe i drugih u različitim kontekstima. Nije statičan i mijenja se kako postajemo stariji, a ukusi nam sazrijevaju. Ono što se djetetu čini smiješnim često će se vrlo razlikovati od onoga što nas nasmijava kada imamo 16 godina, a opet je drugačije kada smo sredovječni. Smijeh nam pomaže da se opustimo, povećavamo ugodne emocije i smanjujemo stres. Smijeh je vrlo važan mehanizam rješavanja problema koji nam pomaže ne samo uživati u dobrom vremenu, već i rješavati izazove. Ako razvijemo sposobnost traženja blaže strane sebe i životnih događaja, bolje ćemo ostati mentalno i emocionalno otporni.

1.5.1. Četiri vrste humora

1.5.1.1. Afilijativni humor

Afilijativni na oblik humora najčešće uključuje neke viceve i šale koje se dešavaju svakodnevno u ljudskom životu. Kroz ovaj humor se želi stvoriti osjećaj zajedništva grupe. Najčešće osobe koje koriste ovaj oblik humora su ljubitelji viceva o životinjama ili o svakodnevnom dešavanjima.[23]

1.5.1.2. Agresivni humor

Agresivni i samopodcjenjivački stil humora nisu nam urođeni - češće ih preuzimamo, učimo od drugih i koristimo kao obrambene mehanizme. Humor koji koristimo da bismo se povezali s drugima i promatrački humor potječu iz naših ranih

[23]Critchley, Simon, str. 64.

dana, kad nam je sve bilo igra i kad smo se jedino željeli zabavljati s drugima, smijati se s njima i njima.[24]

1.5.1.3. Samopoboljšavajući humor

Suprotno agresivnom humoru koji prikriva osjećaje, psiholozi ističu samoiscjeljujući, ohrabrujući tip humora koji je čest u bolesnika i ljudi koji su preživjeli neku traumu, primjerice operaciju karcinoma. Za taj je oblik humora karakteristično da uvažava stvarnost i da mu meta nisu drugi – to je humor zbog humora koji uvijek traži nešto pozitivno, koji uočava svijetlu stranu života. U slučaju teško oboljelih osoba, smijeh je zaista lijek. Brojna su ispitivanja pokazala da smijeh, šale i vedrina poboljšavaju imunitet jer potiču tijelo na povećano stvaranje prirodnih antitijela protiv raznih bolesti.[25]

1.5.1.4. Samoporažavajući humor

Kroz samoporažavajući humor podrazumijevamo oblike šala u kojima ponižavamo sami sebe. Kako ne bi bili predmet šale dosta ljudi zna preusmjeriti ovu vrstu humora na druge kako ne bi sami bili žrtva ove vrste humora.[26]

2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Kroz ovo istraživanje ćemo istražiti tri glavna cilja, a oni su:

1. Ispitati koliko često ljudi pričaju viceve i koliko često ih čuju,
2. Ispitati preferencije prema vrsti viceva,
3. Provjeriti postoje li razlike između preferencije viceva i država iz kojih vicevi potječu.

3. METODA

Rezultati koji su dobiveni u okviru ovog završnog rada, dio su vlastitog istraživanja prihvaćenosti i korištenja humora u našoj populaciji.

[24] *Isto*, str. 65.
[25] Bergson, Henri, *nav*. *dj*., str. 91.
[26] *Isto*, str. 92.

3.1. Uzorak

U ovom istraživanju uzorak je bio prigodan. Sudjelovalo je ukupno 23 ispitanika, od čega je 13 ispitanika bilo ženskog i 10 muškog spola. Ispitanici su odgovarali iz Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine. Podjednak broj ispitanika imao je srednju, višu i visoku naobrazbu. Dob ispitanika koji su sudjelovali u anketi bila je veća od 18 godina. Što se tiče nacionalne pripadnosti najviše je obuhvaćeno Bošnjaka 39.1%, te podjednako Hrvata i Srba 30.4%.

3.2. Instrumenti

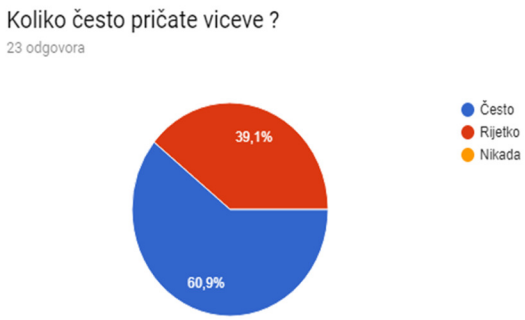
Anketa je zadržavala ukupno 11 pitanja od kojih su se tri odnosila na demografske podatke, a osam na humor. Dva su pitanja bila otvorenog, a ostala su bila zatvorenog tipa. Pitanja su samostalno napisana i osmišljena

3.3. Postupak

Istraživanje je rađeno putem online ankete koja je bila zatvorenog tipa, odnosno anketa je poslana različitim ljudima na području Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine koje osobno poznajem. Anketa je bila anonimna, odnosno osobe koje su popunjavale nisu morale unositi svoje osobne podatke.

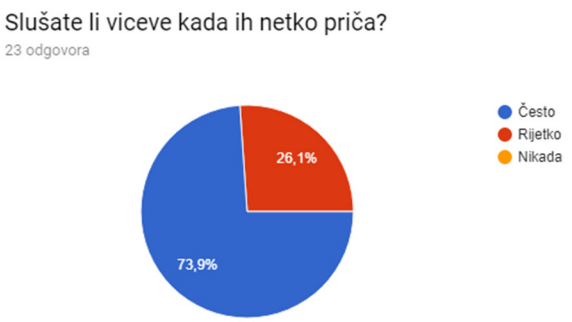
4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Učestalost slušanja i pričanja viceva

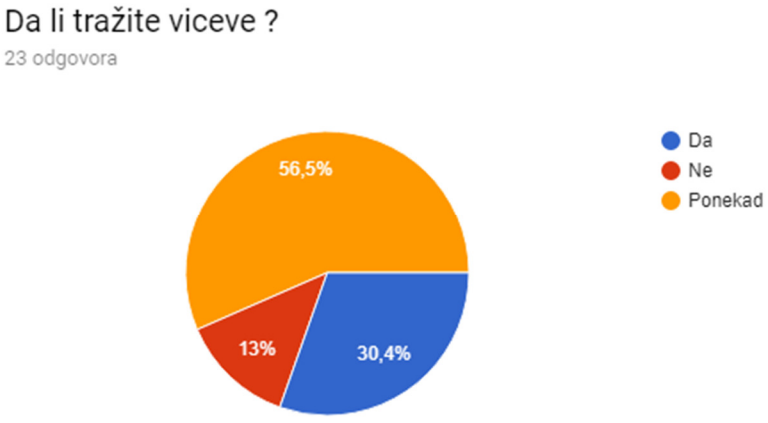
Slika 1. *Prikaz odgovora ispitanika koliko često pričaju viceve*

Na prvom grafikonu prikazan je odgovor 23 ispitanika na pitanje „Koliko često pričate viceve“. Kao što se može vidjeti i na grafikonu gotovo dvostruko više ispitanika odgovorilo je često u odnosu na one koji su, odgovorili da to čine rijetko, dok nijedan ispitanik nije odgovorio da nikada ne priča viceve. Obzirom da su vicevi i humor stalni dio ljudskog života, podaci koji su prikupljeni ovim pitanje, opravdavaju tu tezu da su humor i vicevi učestali u svakodnevnom životu ljudi.

Slika 2. Prikaz odgovora ispitanika slušaju li viceve kada ih pričaju drugi

Na drugo pitanje „Slušate li viceve kada ih netko priča“ tri četvrtine ispitanika s je odgovorilo da često slušaju, a samo jedna četvrtina da ih rijetko sluša. Također nitko nije odgovorio da nikada ne sluša viceve kada ih netko priča viceve.

Slika 3. Prikaz odgovora ispitanika traže li viceve

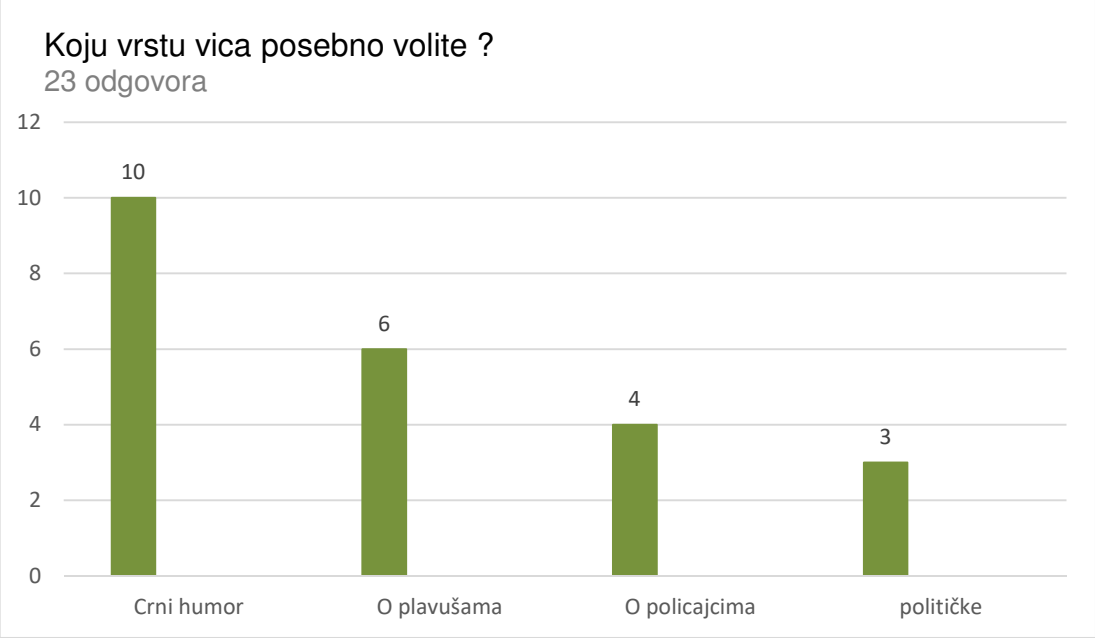
Na treće pitanje „Tražite li viceve“ više od polovine ispitanika je odgovorilo da ponekad traže viceve, dok je nešto manje od trećine ispitanika odgovorilo da traže viceve. Samo je 13% ljudi odgovorilo da ne traže viceve. Rezultati ovog pitanje ne čude s obzirom na to da većina viceva koje znamo čujemo od nekoga, preko TV-a ili slično.

Slika 4. *Prikaz odgovora ispitanika na pitanje što očekuju od vica*

U ovoj tablici su prikazani odgovori ispitanika na pitanje „Što očekujete od vica?“. Najveći broj ispitanika je odgovorio da od vica očekuju smijeh, točnije 10 ispitanika, iduća tri odgovora su podjednako odgovorena, točnije po dva ispitanika su odgovorila na ta pitanja. Ostali ispitanici su odgovorili različito.

4.2. Preferencije prema vrsti viceva

Slika 5. Prikaz odgovora ispitanika na pitanje koju vrstu vica najviše vole

Na 5. slici prikazan je veći broj vrsta viceva koji osobe u ovom uzorku najviše vole. Najveća preferencija odnosi se na viceve koje karakterizira crni humor. Poslije crnog humora ispitanicima su najdraži vicevi o plavušama, zatim slijede vicevi o policajcima, a najmanji broj ispitanika odgovorio je da su im najdraži politički vicevci.

4.3. Preferencije viceva iz različitih država

Slika 6. Prikaz odgovora ispitanika na pitanje smatraju li da postoji razlika u humoru u odnosu na različita područja življenja

Većina ispitanika smatra da postoji velika razlika u humoru s obzirom na državu iz koje je vic.

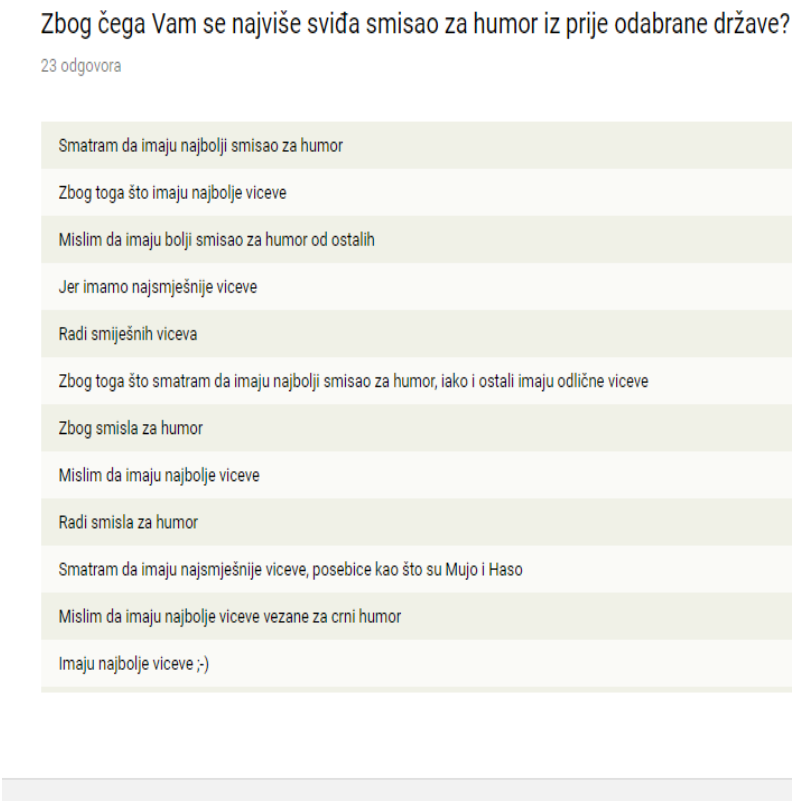

Slika 7. Prikaz odgovora ispitanika na pitanje iz koje im se države najviše sviđa smisao za humor

Najviše ispitanika je odgovorilo da im se humor najviše sviđa iz Bosne i Hercegovine. Nakon Bosne i Hercegovine ispitanici smatraju da je najbolji humor u Srbiji, a najmanje ispitanika je odgovorilo da je najbolji humor u Hrvatskoj.

Tradicionalno Bosna i Hercegovina poznata je po dobrom humoru, posebice po vicevima. Svi znamo za Muju i Hasu, pa ne čudi što najviše ispitanika smatra da je najbolji Humor u Bosni i Hercegovini. No, ne možemo biti potpuno sigurni da su ispitanici odgovorili iskreno na ovo pitanje, s obzirom na to da su anketu ispunjavali ispitanici iz te tri države, pa postoji mogućnost da su ispitanici bili više pristrani svojoj državi bez obzira ako misle da je humor u drugoj državi bolji.

Kroz sljedeći grafikon će se prikazati odgovori zbog kojih ispitanici smatraju da je humor najbolji u državama koje su naveli.

Slika 8. Prikaz odgovora ispitanika na pitanje zbog čega im se najviše sviđa smisao za humor iz odabrane države

Ispitanici su ponudili razne odgovore na pitanje zbog čega im se sviđa smisao za humor iz prije odabrane države. Odgovori su poredani od vrha prema dnu, odnosno na vrhu se nalazi odgovor koji su ispitanici najviše odabrali, dok je na dnu odgovor na koji su ispitanici najmanje odgovorili. Ispitanici su najviše odgovorili da smatraju da ta država ima najbolji smisao za humor, nakon toga su odgovorili da smatraju da imaju najbolje viceve.

Nakon završetka anketnog upitnika utvrđeno je da najveći broj ispitanika najviše voli viceve iz Bosne iz Hercegovine, ponajviše razloga je bilo zbog toga što smatraju da imaju najsmješnije viceve, kao što su oni s Mujom i Hasom.

5. ZAKLJUČAK

Utvrđeno je da većinski broj ispitanika često priča, ali i sluša viceve kada ih pričaju drugi, no zabilježeno je također da ispitanici ne traže toliko često viceve, najviše je bilo odgovora ponekad. Kada je riječ o vrsti vica većina je bila podijeljenog mišljenja, tj. najzastupljeniji su vicevi o crnoj kronici, plavušama, te vicevi o policajcima i politički. Većinski broj ispitanika smatra također da postoji razlika u smislu za humor obzirom na područje življenja i najveći broj ispitanika je odabrao Bosnu i Hercegovinu kao državu iz koje im se najviše sviđa humor, te većina ispitanika od viceva očekuje dosta smijeha i dobre zabave. U istraživanju postoje neki nedostatci. Uzorak je prigodan (poznanici) i broj ispitanih je mali. Jedan od nedostataka istraživanja je moguća pristranost državi u kojoj ispitanici žive.

6. LITERATURA

1. Amabile, T. M., Pillemer, J. (2012). Perspectives on the social psychology of creativity. *The Journal of Creative Behavior, 46*(1), 3-15.
2. Apter, M. (2013). Developing reversal theory: Some suggestions for future research. *Journal of Motivation, Emotion, and Personality, 1*(1), 1-8.
3. Bergson, H. (1987). *Smijeh*. Zagreb: Znanje.
4. Critchley, S. (2007). *O humoru*. Zagreb: Algoritam.
5. Dubitzky, W., Kötter, T., Schmidt, O., Berthold, M. R. (2012). *Towards creative information exploration based on Koestler's concept of bisociation*. Berlin: Springer.
6. Gervais, M., Wilson D. (2005). The evolution and functions of laughter and humor: A synthetic approach. *The Quarterly Review of Biology, 80*(4), 395-430.
7. Lefcourt, H. M. (2001). *Humor: The psychology of living buoyantly*. New York: Klewer Academic/Plenum Publishers.
8. Levine, M. (2005). *Ready or not, here life comes*. New York: Simon & Schuster.

9. McGraw, P., Warren, C. (2010). Benign violations: Making immoral behavior funny. *Psychological Science, 21*(8), 1141-1149.
10. Norrick, N. (2003). *A Theory of Humor in Interaction*. Saarbrücken: Universitas des Saarlandes.
11. Pranjković, I. (2003). *Jezik i beletristika*. Zagreb: Disput.
12. Rod, A. M. (2007). *The psychology of humor: An integrative approach*. Burlington, MA: Academic Press.
13. Simpson, J., Weiner, E. (1989). *The Oxford Encyclopaedic English Dictionary*. Oxford:, Clarendon Press.
14. Snyder, C. R., Lopez, S. J. (2005). *Handbook of positive psychology*. Oxford: Oxford University Press.

Elektronički izvori:

- https://www.psychologytoday.com/intl/blog/cutting-edge-leadership/201504/the-4-styles-humor, posjećeno 17. 9. 2018.

SAŽETAK

Naglasak rada je bio na definiranju pojma humora, zbog čega je humor važan i kako utječe na ljude. Ciljevi istraživanja na prigodnom uzorku odraslih osoba iz Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine bili su: 1) ispitati koliko često slušaju i pričaju viceve, 2) ispitati koje viceve preferiraju, te 3) provjeriti postoji li razlika u preferenciji viceva s obzirom na državu iz koje je vic. Istraživanje je provedeno *on-line* anketiranjem, a rezultati pokazuju da ispitanici u većinskom broju pričaju i slušaju viceve, no manji broj ispitanika traži viceve. Ispitanici su također rekli da od viceva najviše očekuju dobru zabavu i smijeh. Većini su najdraži vicevi o crnom humoru, zatim o plavušama, pa o policajcima, a najmanje politički vicevi. Što se tiče razlike u humoru obzirom na područje življenja, više od polovice ispitanika je odgovorilo da im se najviše sviđaju vicevi iz Bosne i Hercegovine, zatim slijedi Srbija i na zadnjem mjestu Hrvatska. Na kraju možemo reći da humor ima veliku ulogu u životu čovjeka, posebice jer popravlja raspoloženje.

Ključne riječi: humor, psihologija humora, utjecaj humora, vicevi

ABSTRACT

The emphasis of the paper was on defining the concept of humor, why humor is important, and how it affects people. The objectives of the research were: 1) to explore how often participants listen and tell jokes; 2) to find out what type of jokes they prefer; and 3) to examine if there is a difference in jokes preference with regard to the country the joke is from. The convenience sampling comprised adults from Croatia, Serbia and Bosnia and Herzegovina and the survey was implemented on-line. Results show that the majority of participants listen to jokes and tell them, but a smaller number of participants actively search for them. They said that they expected jokes to provide fun. The majority replied that their favorite type of jokes was dark humor, then jokes about blondes, followed by police jokes and least preferred were political jokes. Regarding the difference in jokes' preferences regarding the countries they are from, more than half of the participants said that they preferred jokes from Bosnia and Herzegovina the most, followed by Serbia, and least from Croatia. In the end, we can conclude that humor plays a big role in a person's life, especially for improving mood.

Keywords: humor, psychology of humor, influence of humor, jokes